

מענינא דפרשא

שמיני התשע"ד

ארנבת

אשת תלמי

ואפשר שגם אותה האומה של אשת תלמי היו קורין את הארנבת בשם ארנבתא בלשון התורה. ועל כן הוכרחו לכתוב צעירת הרגלים - שאם יכתבו צעירת הידיים היה אומר על אשתו הם מתכוונים שהיא היתה צעירת הידיים שיש בה שינוי בידיה מחמת קצרותם". (בספר "ישרש יעקב" כ"ב).

ובחי' "זרע יצחק" ביאר שחכמים כתבו בכוונה תחילה צעירת הרגליים, בכדי שתלמי יחשוב **שהיא מין חיה אחרת**, וכלל אין כוונתם לארנבת.

ובאמת יש להבין, ממה חששו חכמים, והלא תלמי ידע שיש חיה ששמה ארנבת - וודאי נתכוונו לחיה זו כשם שכתוב בתורה את שאר החיות.

יש מן האחרונים שכתבו לבאר, דכיון שכתוב הארנבת בלשון נקבה, עלול תלמי לחשוב שכתבו בלשון נקבה דוקא ולא זכר בכדי לרמז וללעוג לאשתו. לפיכך שינו לגמרי וכתבו צעירת הרגליים.

עוד ראיתי מביאים פי', דבעין אדם הרואה את הארנבת נחשבים גם ידיה וגם רגליה כד' רגלים שהרי סו"ס היא הולכת עליהם, לכך כתבו צעירת הרגלים, דאף שהם ידיים מ"מ נראים כרגליים.

הגמ' במסכת מגילה (דף ט ע"ב) מספרת, על שבעים זקנים שכינס תלמי המלך בכדי שיתרגמו את התורה לשבעים לשונות.

כשתירגמו הזקנים את התורה, שינו מספר דברים העלולים להתפרש בצורה לא נכונה או כגנאי לעכו"ם.

בין יתר השינויים, במקום "ארנבת" כתבו - "צעירת הרגלים". **כיון שלאשת תלמי קראו "ארנבת"** (בספר 'שפתי חכמים' מביא גרסת הירושלמי שלאמו של תלמי קראו ארנבת), וחששו שתלמי יאמר שחקו בי היהודים ולכך הטילו שם אשתי בתורה בין החיות הטמאות.

ופירש רש"י: "במקום ואת הארנבת כתבו את צעירת הרגלים, לפי שידיה קצרות מרגליה".

וקשה, לכאורה היה להם לכתוב צעירת הידיים, שהרי ידיה קצרות ולא רגליה?

כתב לבאר בספר בן יהודה: "ונראה לי בס"ד **דאשתו של תלמי היתה משונה בידיה שהם קצרות מרגליה**, והיה דרכם לקרות את הילד הנולד על שם המאורע שאירע בעת לידתו או על שם חידוש הנמצא בו בעצמו. כמו שם יעקב על שם שאחז בעקב אחיו, ושם עשו על שם שהיה כולו כאדרת שיער שהוא עשוי ונגמר כאנשים גדולים בשערותיו.

הארנבת - זכר או נקבה?

ובמדרש תלפיות עניין הארנבת ובת היענה כתב: "הארנבת לא נמצא במינה זכר רוצה לומר זכר מוחלט, כי מין הארנבת חודש מתגדל בו אבר הזכרות ונסגר הרבה וחודש אחד להפך וזה נודע לנו באמת". (והעיר שם דלכן העונש על משכב זכור

ובאמת סיבת הדבר שהארנבת קרויה בלשון נקבה, הוא משום **שהארנבת קיימת רק בנקבה ואין לה זכר** (כפי שכתב רבנו האבן עזרא).

ובטעם הדבר כתב בספר ה'תשב"י ערך גלגול, שהוא רובע ונרבע לפיכך קיים רק בנקבה.

נתרם ע"מ שלא יקראו בו בשעת התפילה וקריאת התורה!
לרפואת מרן הגאון רבי שמריהו יוסף ניסים בן בתיה

כי הארנבת הנקבה כופה את הזכר לתשמיש, וכמעט אין זכרות הזכר ניכר בו".

שמתגלגל דווקא בארנבת, כנודע מכתבי האריז"ל).

בספר כתב והקבלה כתב (ויקרא עמ' ד) "ויתכן שנקרא המין ע"ש הנקבה למה שספרו הטבעיים

הארנבת המצויה אינה הארנבת שבתורה

העיר: "אף הוא הראה לי בגן ביתו הרבה מיני חיות ועופות שאינם באירופה, וזוהי אחת גדולה כחמור והיא מעלה גרה ולא מפריס פרסה, וגם היא צעירת הרגלים שידיה קצרות הרבה מרגליה, ואמר לי שעל דעתו היא הארנבת שבתורה, ולא כמורגל בפי המתרגמים שהיא "די האזע" בלשון אשכנז. כי האזע אינה מעלת גרה, וכאשר גם בשפן יש מהמתרגמים הראשונים שאינם מתרגמים "קאנינכען" כמתורגם אצלנו. אבל אנכי בדקתי "די האזע" והיא באמת מעלת גרה. וגם בערבי נקראת כן "ארנב", והראב"ע כ' שהמין הזה לעולם נקבות או שמתהפך מזכר לנקבה".

בספר 'פרדס פתחיה' (ויקרא עמ' טז) כתב מספרי מדע דיתכן שהארנבת המצויה בינינו אינה הארנבת הכתובה בתורה.

ובאמת בפירוש הרש"ר הירש זצ"ל כתב (ויקרא יא ה) וז"ל: "רגילים לזהות את השפן והארנבת האמורים בתורה עם החיות הקרויות כן היום. אך זיהוי זה לא ייתכן, אלא אם כן שני אלה מעלי גרה, וקשה להניח שכן הוא".

ואכן רבי יעקב ספיר מספר בספרו 'אבן ספיר' (ח"ב עמ' קכח) שבמהלך מסעו הגיע לעיר 'באטאווי' שבהודו, ושם קרבו המשנה למושל

כל המדענים מודים שתיאורי התורה של בעלי החיים מדויקים ונכונים ויש רק להטיל ספק בידיעותינו!

התורה רצתה למנוע טעות, כי ע"י המראה החיצוני היא נראית כמעלה גרה ואפשר לטעות ולחשוב אותה לחיה כשרה. והוא הדבר גם בשפן (ועי' בפירושו זה, תרגום עברי, הוצאת מוסד הרב קוק, ירושלים). וכל החוקרים החזיקו בדעה זו של רד"צ הופמן וכו'.

ובספר כתבי הרב ד"ר יוסף זליגר מחזיק מחברו בדעה, כי הארנבת והשפן הם מיני גמלים. וכי המתרגמים השונים נגרו אחרי המתרגמים היוונים הקודמים, שטעו בתרגום שמות אלה. בדעה זו החזיק גם ר' אהרן מרקוס בספרו ברזילי. אבל יותר נראית דעתו של רד"צ הופמן, שמוכיח אותה בראיות בלתי מעורערות".

"שמחתי לראות כי כבודו עוסק בלימוד התורה, שהיא חיינו ואורך ימינו. וטוב שיסביר לידידו שחלילה לחשוב כי התורה טעתה ח"ו. אדרבא, כל המדענים, ללא יוצאים מן הכלל, מודים שתיאורי התורה של מיני בעלי חיים הם מדויקים ונכונים, ויש רק להטיל ספק בידיעותינו, אבל לא ח"ו באמיתתה של תורתנו הקדושה. ושלוש למר ולכל אשר לו, וברכה והצלחה במעשיו".

הגאון בעל 'שרידי אש' זצ"ל הרחיב בנושא וכתב במכתב (ח"ב סימן טו - טז), ליהודי שתמה על כך שהארנבת המוכרת כיום אינה מעלה גרה:

להערת כבודו על הפסוק ויקרא י"א, ו' "ואת הארנבת כי מעלת גרה היא", שידוע כי הארנבת אינה מעלת גרה? - על דבר זה כבר עמדו מפרשים שונים. הרב הירש בתרגומו לתורה, הטיל ספק בזוהרה של הארנבת שבתורה עם ה Lieve או האזע.

לדעת אברהם אבן שושן הארנבת היא מין חיה המצויה בארצות המזרח, ואין זו הארנבת שבארצות המערב, וארנבת שבארצות המזרח היא באמת מעלה גרה.

ואחרים, כמו ר' דוד צבי הופמן, ראש בית המדרש לרבנים בברלין, בפירושו לויקרא, אומר, כי התורה לא נתכוונה לסימניה האנטומיים של הארנבת (שהיא חסרה את הארבעה תאים בקיבה של מעלי הגרה) ונתנה רק סימן חיצוני, היינו שהארנבת מניעה את לסתותיה בדומה למעלי גרה, ועל ידי כך היא נראית לעין כמעלה גרה.